

РЕЦЕНЗІЇ І БІБЛІОГРАФІЯ

МОЗГОВИЙ Віктор Леонідович

доктор педагогічних наук, доцент кафедри культурно-дозвілєвої діяльності
Вінницького представництва мистецького факультету
Київського національного університету культури і мистецтва

ПСИХОЛОГІЯ НАУКОВОГО ЖАРТУ

Володимир Моргун

ІСТОРІЇ З ВЕЛИКИМИ,

або

ПСИХОЛОГИ ТЕЖ ЖАРТУЮТЬ

Моргун В.Ф. Історії з великими, або Психологи теж жартують. – Полтава: «Дивосвіт», 2015. – 40 с.

До збірки увійшли неординарні, часом парадоксальні, часом забавні й захопливі історії, що відбувалися з відомими вітчизняними психологами та педагогами, учасником або свідком яких автору пощастило бути в останню третину ХХ – на початку ХХІ століть. Він розглядає ці повчальні випадки не як намагання «поплескати великих по плечу», а як спробу доповнити їх наукові біографії цікавими епізодами життя.

Автор високо шанує своїх героїв, які, подібно до персонажів відомої збірки «Фізики жартують», ставши докторами наук, професорами, академіками та видатними Вченими, змогли залишитися Людьми. Історії з поміткою «(за автором)» ніяк не означають приналежності автора до великих, а лише – до психологів, що не позбавлені почуття гумору. Іноді, правда, зі сльозами на очах.

Видання розраховано на широке коло читачів, які цікавляться історією вітчизняної психології й педагогіки в особах.

Із Володимиром Федоровичем Моргуном (кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Королєнка) ми

© В.Л. Мозговий, 2017

<http://doi.org/10.5281/zenodo.260223>

познайомилися цього року в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (м. Київ). Професор В.В. Рибалка, представив автора цих рядків як «новоспеченого» доктора педагогічних наук та за сумісництвом художнього керівника та режисера музичних вистав для дітей і молоді у Вінниці. Не можу точно сказати, що з переліченого більше вплинуло на Володимира Федоровича, однак після нашого знайомства він із щирою посмішкою дістав зі свого портфеля невеличкі брошури і люб'язно подарував їх мені. Подякувавши за подарунок, чемно вклонився поважним науковцям і направився до однієї з кімнат відділу аби вбити час переглядом репрезентованих книг. Однак цього не вдалося можливим.

Книга «Історії з великими, або Психологи теж жартують» на півтори години (поки не прочитав від початку до кінця!) захопила мене повністю. Я давно не відчував такого психологічного піднесення від друкованого слова. Однак, дозвольте по порядку, аби передати усі емоції, що викликав у мене текст.

Традиційно розпочавши ознайомлення зі змістом книги, був вражений прізвищами головних героїв коротких науково-публіцистичних оповідань – О.О. Бодальов, Л.І. Божович, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, Б.В. Зейгарнік, В.П. Зінченко, І.А. Зязюн, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, С.Д. Максименко, О.М. Матюшкін, В.О. Моляко, Г.К. Серєда, Н.Ф. Талізїна, О.Я. Чебикін та ін. Можливо для пересічної особи вони не «зірки телеекрану», однак для педагогів, психологів, аспірантів, докторантів – це еліта, титани, корифеї психолого-педагогічної науки. Однак після прочитаних декількох сторінок стає зрозумілим, що автор книги особисто знайомий зі своїми героями! Це захоплює і десь, чого гріха таїти, викликає «білу заздрість». Володимирові Федоровичу поталанило – не просто знати їх особисто, спілкуватися з ними, а в більшості з них вчитися психологічній науці.

Особливої уваги заслуговують тематичні розділи науково-популярного видання: «Психологія освіти: навчаємо і навчаємось», «Захист дисертації», «Психологічна наука», «Темниці психологічних відкриттів», «Наукова етика психологів», «Психологія, педагогіка і влада», «Психологія і провінція», «Психологи відпочивають». Зі змісту розділів стає зрозумілим, що автор сформував їх, використовуючи великий життєвий досвід. Окрім того, будучи особисто присутнім або залученим до різнопланових діалогів, Володимир Федорович зміг визначити головне – ключову позицію, що дозволила розкрити невідомі, цікаві, самобутні сторони персоналій «великих психологів».

Аналізуючи художній стиль публікації, слід відмітити мовленнєві конструкти, використані автором для написання нарисів. У невеличких

оповіданнях вдало поєднуються роздуми, авторський текст, пряма мова, цитати, аналогії, порівняння, а також специфічні наукові жарти. Саме літературна майстерність автора уміло репрезентувати науковий жарт принадує читача, інтригує непередбачуваністю розв'язання типових, здавалося, для науковців питань, проблем, ситуацій. Та воно й не дивно, Полтавщина завжди вирізнялася своїми майстрами літературного слова. І серед науковців-літераторів Полтавщини В.Ф. Моргун є достойним наслідувачем цих славних традицій.

Композиційне рішення, що використав автор у створенні книги, дозволяє читачу розпочати ознайомлення з будь-якої сторінки видання. І все одно воно захоплює, і одразу ж стає зрозумілим, про що книга. Перечитавши її вдруге, автора відгуку пригадав і десять років (2005–2015 рр.) наукового становлення – від аспіранта до докторанта. Деякі подібні комічні, жартівливі ситуації мали місце і в моєму житті. І саме усвідомлення того, що щось таке відбувалося колись і з кимось із великих, дуже зіграє і об'єднує усіх, хто пройшов горнило наукового становлення. Особливо цінним є також усвідомлення, що оточували тебе надзвичайно чудові, розумні, величні особистості – наші вчителі. Так, для когось це – фундатори психологічної науки, автори наукових психологічних теорій, а для Володимира Федоровича – вчителі, одностудці, колеги, навіть опоненти. Автор знайшов унікальний ключик, який відкрив для читача дверця буденного наукового життя, насиченого хвилюваннями, пошуками, здобутками, а головне – чудовим неповторним науковим жартом. Він довів, що великі вчені – не «наукові сухарі», а перед усім – живі люди!

Завершується книга поетичним твором «Ода психологам Полтавщини».

Наведу останню строфу з нього:

*...Роки навчання уляглися під крило,
літак життя здійснюється у вирій...
Тих, хто психолога обрали ремесло,
хай будуть душі – добрі, чисті, щирі!*

Прочитавши вірш, стає зрозумілим – автор безмежно закоханий у свою професію. Він пишається тим, що знається на цій справі, пишається своїми учнями, колегами, з якими працював колись і викладає зараз на кафедрі психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

P.S. Остання сторінка науково-популярного видання завершується двома словами – «Далі буде». Це значить, що читачі найближчим часом зможуть для себе відкрити нові цікаві історії з великими особистостями психологічної науки.